

מבררת הגמרא: לְמַאי – לאיזה ענין עשאוּם כגוים, אִי – אם תאמר
לְשִׁחְיָתָהּ וַיִּין נֶסֶךְ, שאסרו לאכול משחיתתם ואסרו את סתם יינם
בהנאה כיון נסך, יקשה, הלא מִהֶתֵּם גִּזְרוּ בְהוּ רִנָּן – כבר גזר רבי
מאיר ואסר את יינם, ואחריו רבן גמליאל אסר את שחיתתם, ומה
הוסיפו רבי אמי ורבי אסי.
משיבה הגמרא: אֵינְהוּ גִזְרוּ וְלֹא קִבְּלוּ מִיְנֵיהוּ, אֲתוּ רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי
אֲסִי גִזְרוּ וְקִבְּלוּ מִיְנֵיהוּ – אמנם רבי מאיר ורבן גמליאל גזרו על
הכותים, אך גזירתם לא נתקבלה על הציבור, מפני שהיו העם רגילים
עם הכותים והיה להם קשה לפרוש מהם, אבל אחר כך כשבאו רבי
אמי ורבי אסי וגזרו שוב, נשתנתה המציאות והיה אפשר לפרוש מן
הכותים, וגזירתם נתקבלה.
במעשה האחרון נאמר 'לא זוז משם עד שעשאוּם עובדי כוכבים
גמורין'. מבררת הגמרא: מַאי – לענין מה הם נחשבים כעוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים גְּמוּרִין, משיבה הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמָּן פְּרַי יִצְחָק, לְכַמְּל
רְשׁוֹת וְלִיתֵן רְשׁוֹת. שגזרו על הכותים והחשיבו אותם כגוים אפילו
לענין עירובי חצרות ושיתופי מבואות בשבת. שישאל ששכח ולא
השתתף בעירוב מלפני השבת, ונמצא שאוסר על כל הדיירים את
השימוש בחצר או במבוי, יכול לבטל רשותו ולסלק את עצמו מן
השותפות במקום, ועל ידי זה החצר משמשת רק לאותם שהשתתפו
בעירוב, ומותר לשאר הדיירים להוציא מביהם לחצר, אך גוי הדר
בחצר אינו יכול להשתתף בעירוב, ואף לא לבטל את רשותו, או לתת
אותה במתנה, ואין תקנה אלא לשכור ממנו את חלקו בחצר. וגזרו
על הכותי שאף הוא לא יוכל לבטל רשות ולתת רשות, ואין לו תקנה
אלא בשכירות כגוי גמור.
וְכַדְתֵּינָא, וְיִשְׂרָאֵל אפילו אם הוא מוֹמֵר לחלל שבת בצינעא אך
מִשְׁמַר שִׁבְתוֹ בְּשׁוּק – בפרהסיא, הרי הוא כישראל, ואם לא
השתתף בעירוב עם שכניו שבחצר או במבוי, מְכַמְּל רְשׁוֹת וְנִזְתֵן
רְשׁוֹת, ודי בזה להחיר להם לטלטל ברשות המשותפת. וְשִׁאֲנוּ
מִשְׁמַר שִׁבְתוֹ בְּשׁוּק, אֵינּוּ מְכַמְּל רְשׁוֹת וְנִזְתֵן רְשׁוֹת. מִפְּנֵי שֶׁאֲמַרו
חכמים, וְיִשְׂרָאֵל נִזְתֵן רְשׁוֹת וְנִזְתֵן רְשׁוֹת, וְכַעֲבֹד כּוֹכָבִים הִדֵּר
בחצר אין תקנה לטלטל שם עַד שִׁישְׁבֹּוד ממנו הישראל את רשותו.
ומותר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעובד כוכבים. מבאר הגמרא:
בְּיַצֵּר עוֹשֵׂה הַיִּשְׂרָאֵל את נתינת הרשות או את הביטול, אָמַר לוֹ –
לשכנו, רְשׁוֹתֵי קְנוּיָה לְךָ, או רְשׁוֹתֵי מְבַטְלָת לְךָ, קְנֵה הַשְּׂכָן את
רשותו לאותה שבת, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְזַבְּוֹת לוֹ בְּקִנְיָן חֲלִיפִין, אלא די
בדיבור.
לעיל הובאו דברי רבי זירא שאמר שאין הקדוש ברוך הוא מביא
תקלה אפילו לבהמתם של צדיקים שיאכלו דבר איסור. הגמרא
מביאה שמועות השייכות לענין זה: רַבִּי יוֹרְא וְרַב אִפִּי אִיקְלָעוּ –
נקלעו לְפִנְיָהֶם דְּמָא – של העיר 'יא' שהיו עמי הארץ, אֵייתו
לְקַמְיָהוּ – הביאו לפניהם פִּיצִים מְצֻמְּקוֹת מרוב עליה, שטרפו
וערבו אותן בִּינָן. רַבִּי יוֹרְא לֹא אָכַל מִהֵבֵינִים, וְרַב אִפִּי אָכַל. אָמַר
לִיה רַבִּי יוֹרְא לְרַב אִפִּי, וְלֹא הָיִישׁ מֵר – האם אינך חושש
לְתַעֲרֹבֶת דְּמָא שִׁשְׁנָה במאכל. אָמַר לִיה רַב אִפִּי לֹא אֲדַעְתָּא –
כיון שהיין לא הובא לפני בפני עצמו, אלא על ידי תערובת, לא נתתי
אל לבי שהמאכל שאכלתי היה מעורב בדמאי. אָמַר רַבִּי יוֹרְא –
תמה היה לעצמו, אֲפֹשֶׁר – האם יתכן הדבר שגִּזְרוּ חכמים על
תַעֲרֹבֶת דְּמָא שאסורה באכילה, וּמִסְתַּיֵּעָ מִלִּיקָא דְרַב אִפִּי
לְמִיבַל אִיסּוּרָא – ומשמים יסייעו שיכשל רב אסי בשוגג באכילת
איסור, הַשְׂתָּא בְּהִמְתֵּן שֶׁל צְדִיקִים, כגון עמורו של רבי פנחס בן
יאיר, אֵינּוּ חֲקָרוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיא תִקְלָה עַל יָדְךָ, שהבהמה תאכל
דבר האסור לה וכפי שתספר הגמרא להלן (ב-ג), צְדִיקִים עֲצִמָן לֹא
כָּל יִשְׁבֵּן שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידו.
נֶפֶס – יצא רַבִּי יוֹרְא לברר דין זה, דֵּק – דקדק במשניות ובברייתות,
וְאֲשָׁכַח – ומצא שאכן לא גזרו חכמים על תערובת דמאי. (דתנן)
[דְּתַנֵּינָא] בתוספתא (דמאי פ"א ה"ח), חֲבַר לְהוֹקֵחַ יֵין מֵעַם הָאֶרֶץ על
מַנְת לְתַת לְתוֹךְ הַמּוֹרְיִים – שומן דגים, או לְתוֹךְ הַאֲלוֹנִיתִית –
משקה העשוי ממים ויין ושמן אפרסמון, או שלוקח ממנו פְּרִישִׁינָן

מסיימת הגמרא את הראיה: וְאִי סִלְקָא דְעֵתִיךָ – ואם יעלה על דעתך
לומר לֹא קִבְּלָה מִיְנֵיהּ – שלא קיבל רבי זירא את תשובת רבי יעקב
בר אידי שרבן גמליאל לגמרי אסר שחיתת כותי ואפילו כשישראל
עומד על גביו, אם כן מה הוקשה לו, לִישְׁנֵי לִיה – יתרץ רבי זירא
לעצמו, בָּאֵן – רבי יוחנן ורבי אסי שאכלו משחיתת כותי, היה זה
בְּיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ בשעת השחיתה ומשגיה שתהא כראוי,
בָּאֵן – רבן גמליאל שאסר לאכול משחיתת כותי היינו בְּשִׂאֵין
וְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ בשעת השחיתה, מפני שאין הכותים נזהרים
לא להכשיל אחרים באיסור בילה. אֲלֵא מִמָּה שלא תירץ כן, לֹא
– האם לא שָׁמַע מִיָּה שאכן קִבְּלָה מִיְנֵיהּ – שקיבל רבי זירא את
דברי רבי יעקב בר אידי שרבן גמליאל וביט דינו גזרו על שחיתת כותי
אפילו כאשר ישראל עומד על גביו, ואסרוה ממש כשחיתת גוי. ולכן
תמה על האמוראים שאכלו משחיתת כותי. מסיקה הגמרא: אֲכַן
שָׁמַע מִיָּה שרבי זירא קיבל את דברי רבי יעקב בר אידי.
מבררת הגמרא: וְמַאי מְעַמָּא גִזְרוּ בְהוּ רִנָּן על הכותים ואסרו את
שחיתתם. כדי להשיב על שאלה זו מביאה הגמרא מעשה: כִּי הָא
דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר – כמו המעשה שהיה עם רבי שמעון בן
אלעזר, דְּשִׁרְיָה – שלחו רבי מאיר רבו לְאֲתוּי הַמְּרָא מִבֵּי
כּוֹתָא – להביא יין ממושבות הכותים, אֲשָׁכְחִיהּ הֵהוּא סָבָא –
מצאו זקן אחד, אָמַר לִיה, 'וְשִׁמְתָּ סִבִּין בְּלֶעָד' (=בלחצין) אִם פֻּעַל
נֶפֶשׁ אֲתָה' (משלי כג א), כלומר אם אדם כשר אתה, תתחוק על יצרך
ולא תתחוק יין מן הכותים שיש בו חשש איסור וכפי שיבואר להלן.
הֵלֵךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר וְסָפַר את הדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי מַאִיר, וְגִזְרוּ
רבי מאיר עֲלֵיהֶן ואסר את יינם. שואלת הגמרא: מַאי מְעַמָּא, כלומר
איזה חשש כשרות יש בינם של הכותים שמחמתו אסרו רבי מאיר.
משיבה הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמָּן פְּרַי יִצְחָק, דְּמֹות יוֹנָה מְצִאוּ לְהֵן
בְּרֵאשׁ הַר גְּרִיזִים שְׁהָיוּ עוֹבְדֵי אֱוִתָּה, ונעשו הכותים היושבים בדר
גריזים מומרים לעבודה זרה, וסתם יינם אסור. וְאָף שָׂרַק מִיעוּט מן
הכותים יושבים שם, ורוב הכותים אינם בדר גריזים ולא נחשדו
בעבודה זרה, גזר רבי מאיר על כל הכותים, משום שפסק רַבִּי מַאִיר
לְמִיעוּטָהּ (=לשיתתן) דְּהָיִישׁ מִיְעוּטָא – שחושש למיעוט, וְגִזְרוּ
רַבָּא אֲמֵנוּ מִיְעוּטָא – וגזרו ואסרו את יינם של כל הכותים אף שא
נחשדו על עבודה זרה, מפני יינם של המיעוט המומרים לעבודה זרה.
וְרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל וְבִית דִּינּוּ נְמִי בְרַבִּי מַאִיר סְבִירָא לְהוּ, וחוששים
למיעוט הכותים המומרים לעבודה זרה, ולכן אסרו את שחיתתם של
כל הכותים.
במעשה לעיל הזכיר הסבא את הפסוק במשלי והתכוין להתחוק על
היצר בכשרות המאכלים, שואלת הגמרא: פְּשִׁטִּיהּ דְקַרְנָא בְּמַאי
בְּתִיב – מהי הכוונה הפשוטה של הפסוק. משיבה הגמרא: בְּתִלְמִיד
הַיּוֹשֵׁב ולומד תורה לְפָנֵי רַבּוֹ. דְתַנֵּי רַבִּי חִיָּא ברייתא המפרשת
פסוק זה, נֹאמַר בְּמִשְׁלֵי (כג א) 'כִּי תִשֵּׁב לְחֹמֹס אֵת מוֹשֵׁל –
כשתשב ללמוד עם גדול בתורה, כִּין תִּבִּין אֵת אִשְׁר לְפָנֶיךָ. וְשִׁמְתָּ
סִבִּין בְּלוֹעָד, אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אֲתָה', וכוננת הפסוק ללמד כיצד יש
לתלמיד לנהוג עם רבו. אִם יוֹדַע תִּלְמִיד בְּרַבּוֹ שֶׁאִם יקשה לו קושיא
יוֹדַע הרב לְהַחזִיר לוֹ טַעַם, כִּין – שאל וקבל תשובת שעל ידיהן
תבין את הלימוד, וְאִם לֹא, שְׁנֵרָא שֶׁהֵרַב לא ידע להחזיר תשובה
של טעם, או תִּבִּין מעצמך אֵת אִשְׁר לְפָנֶיךָ ואל תשאל ותביישנו,
ובפסוק שאחריו כתוב 'וְשִׁמְתָּ סִבִּין בְּלוֹעָד', כלומר התחוק ועצור
פיך מלשאל. ומסיים הפסוק, אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אֲתָה ומתאוה לשאל
ולדרת לעומקם של דברים, מה תקנתך, פְּרוּשׁ הַיְמִינוּ – מרב זה ולך
גמרא אחר.
לברר את חזרת לענין הגזירות שגזרו חכמי ישראל על הכותים: רַבִּי
יִצְחָק בֶּן יוֹסֵף, שְׁרִיָּה – שלחו רבי אבהו לְאֲתוּי הַמְּרָא מִבֵּי
כּוֹתָא – להביא יין ממושבות הכותים, אֲשָׁכְחִיהּ הֵהוּא סָבָא –
מצאו זקן אחד, אָמַר לִיה לרבי יצחק, לִית – אין בָּאֵן אצל הכותים
שׁוֹמְרֵי תוֹרָה. הֵלֵךְ רַבִּי יִצְחָק וְסָפַר את הדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי אֲבָהוּ,
הֵלֵךְ רַבִּי אֲבָהוּ וְסָפַר את הדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אִפִּי, וְלֹא
זוּ מִשָּׁם עַד שֶׁגִזְרוּ על הכותים וְעִשְׂאוּם כְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּמוּרִין.

28 ודאי שחשודה היא להחליף ולקחת את הטוב לעצמה, ומדוע הנותן
 29 לשכנתו אינו חושש להחלפה.
 30 מתרצת הגמרא: **אמר רב יוסף, הָתָם נָמִי** – אף שם אין היא חשודה
 31 על גזל גמור, אלא דמוזיא – שמורה היתר לעצמה לקחת מהחטים
 32 ולתתם לחברתה, וְאִמְרָה, תוֹרָא מִדִּישֵׁי קֶאָכִיל – 'השור אוכל
 33 מדישו', והיינו שכשם שהתורה אמרה (דברים כה ט) 'לא תחטם שור
 34 בְּדִישׁוֹ', אף חברתי שמסייעת לטחון תאכל מהחטים, אך במקום שאין
 35 לה להורות היתר אינה חשודה על הגזל, ולכך הנותן לשכנתו אינו
 36 חושש שמא החליפה.
 37 הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה שאין הקדוש ברוך הוא מביא
 38 תקלה על ידי הצדיקים: **העיד רבי יהושע בן לוי בן חמי של רבי**
 39 **מאיר לפני רבי, על רבי מאיר, שאכל עלה של ירק בבית שאן**
 40 **בלא שיערו, והתיר רבי על פי עדות זו את בית שאן בולה**
 41 **לאכול ירק ופירות האילן הגדלים שם בלא מעשר, ואף שידוע**
 42 **בודאות שאינם מעושרים, על ידו – על פי עדות זו, שהבין רבי**
 43 **שטעמו של רבי מאיר שאכל ממקום זה בלא מעשר, הוא משום**
 44 **שהבין שביט שאן היא מחוץ לגבולות ארץ ישראל, ולכך פטורה**
 45 **מהמעשר.**
 46 **תביר עליו אחיו וכל בית אביו של רבי, ואמרו לו, מקום שאבותיך**
 47 **ואבותיך נהגו בו איסור, אתה תנהוג בו היתר. דרש ליה**
 48 **רבי כתשובה לדבריהם, מקרא זה שנאמר על חוקיהו מלך יהודה**
 49 **(מלכים ב' יח ט), 'וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה, כי עד הַיָּמִים**
 50 **ההמה היו בני ישראל מקפריים לו וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּי'. ולכאורה יש**
 51 **לתמוה, אִפְשָׁר בָּא אִמָּא ומלך ברורות הקודמים לפני חוקיה, ולא**
 52 **בַּיַּעַר? לנחש הנחשת, וְכֹפֵא יְהוֹשֻׁפֶט ומלך ולא בַּיַּעַר, והלא כל**
 53 **עֲבוּרָה זָרָה שֶׁבְּעוֹלָם אִמָּא וַיְהוֹשֻׁפֶט שקדמו לחוקיהו כבר בַּיַּעַר, ו**
 54 **מדוע לא ביערו את נחש הנחשת,**

1 מקשה הגמרא: **וכי לְעֵלְמָא** – לשאר האנשים שאין חשש שמתכוונת
 2 להיטיב להם **לא תִּישִׁינְן** שתחליף כדי לקחת היפה לעצמה, וְהִתְנִן
 3 במשנה (שם פ"ג מ"ד) **הַנּוֹתֵן לְפִנְדְקִית שְׁלוֹ, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא נֹתֵן**
 4 **לָהּ וְאֵת שְׁהוּא נֹמֵל הַיְמָנָה, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מְחַלֶּפֶת.** ומבואר שאף
 5 אכסנאי רז שאין סיבה שתחליף הפונדקית לטובתו, מכל מקום יש
 6 לחשוש שמחליפה, והיינו משום שחשודה לקחת היפה לעצמה, ואף
 7 הנותן לשכנתו היה צריך לחשוש שמא החליפה.
 8 מתרצת הגמרא: **הָתָם נָמִי** – אף בפונדקית החשש שמחליפה הוא
 9 משום דמוזיא – שמורה היתר בכך לטובת האכסנאי, וְאִמְרָה, **כִּרְ**
 10 **בִּי רַב לִיבּוֹל מְחַמֵּא וְאִמָּא אִיבּוֹל קְרִיָא** – מאחר והאכסנאי הוא
 11 תלמיד הלומד כל היום לפני רבו וכשהוא מאחר לבוא ארוחתו
 12 מתקררת, יקח הוא את הפת החמה שלי ואטול לעצמי את הפת שלו
 13 שנתקררה. וחשש זה אינו אלא באכסנאי שסמוך עליה תמיד, אך
 14 בשכנה שאין סמוך עליה אין חשש שתחליף לטובתו, ואף אין לחשוש
 15 שמא תחליף כדי לקחת את היפה לעצמה, שאינה חשודה על הגזל.
 16 מקשה הגמרא עוד: **וְלְחִלּוּפֵי לָא תִּישִׁינְן** – וכי אין חוששים שתחליף
 17 כדי לגזול, וְהִתְנִינָא, **אִשְׁתּוּ חֵבֵר מוֹחֶנֶת עִם אִשְׁתּוּ עִם הָאָרֶץ,**
 18 **וּמוֹסִיעֵת לֵה לְטַחוֹן אֶת תְּבוּאֹת בַּעֲלָהּ רַק בְּזִמְנֵי שְׁהִיא** – אשת החבר
 19 מְמַאָה, שכיון שטמאה היא, נזהרת לעמוד מרחוק ולא לגעת באוכל
 20 כדי שלא תטמאנה, ולכך אין חשש שתאכל מן הדמאי, אִמָּל לָא
 21 תִּטַּחוֹן עִמָּה בְּזִמְנֵי שְׁהִיא מוֹחֶרָה, כיון שבאופן זה נוגעת היא בחטים
 22 כדרכה, ויש לחוש שמא תאכל מהחטים ונמצא שאכלה מן הדמאי.
 23 **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אִף בְּזִמְנֵי שְׁהִיא מְמַאָה לָא תִּטַּחוֹן עִם**
 24 **אִשְׁתּוּ עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁחֲבִירָתָהּ נֹתֶנֶת לָהּ וְאִבְלָתָהּ,** ולכך אף
 25 שאינה נוגעת בחטים יש לחשוש שתאכל מהם. ומבואר שחשודה
 26 אשת עם הארץ לגזול חטים מבעלה ולהאכילם לחברתה. ויש לומר,
 27 **הִשְׁתָּא מִינּוּלָּהּ גְּזֵלָה, חִלּוּפֵי מִיבְּעִיא** – אם מצינו שחשודה היא לגזול,

המשך ביאור למ' חולין ליום שבת קודש עמ' א

30 ועירבו בעיסה או בקדירה, ובאופן כזה גזרו. אך אם התערובת
 31 נשתתה ברשות העם הארץ, יש לומר שבאופן כזה לא גזרו על
 32 הדמאי.
 33 תירוץ נוסף: **רַבָּם אָמַר, שֵׁאִנִּי שְׂאוֹר וְתַבְלִין דְּלַמְעָמָא עֵבִיד** –
 34 שהם ניתנים במאכל לצורך טעם, וְדַבֵּר שְׁנוֹתֵי מְעָמָא ומתקן את כל
 35 המאכל, הרי הוא נחשב עיקר המאכל, ולא כְּמִיּוֹל, ולכך אין זה נחשב
 36 תערובת דמאי, אלא מאכל שעיקרו דמאי וחיוב במעשר. אבל יין
 37 בביצים או במורייס, וכן שאר הדברים שנשנו בברייתא הראשונה,
 38 אינם עיקר המאכל, והרי הם בטלים בתערובת, ולכן לא חייבוהו
 39 חכמים להפריש מהם מעשר, כאמור לעיל.
 40 בברייתא האחרונה שנינו שכאשר החבר נותן לשכנתו אשת עם
 41 הארץ את כל הדברים הנצרכים לעיסה ולקדירה אין חוששים
 42 שמא החליפה אותם באחרים. מקשה הגמרא: **וְלְחִלּוּפֵי לָא**
 43 **תִּישִׁינְן** – וכי אין חוששים שאשת עם הארץ תחליף ותטול את
 44 שלו ותתן את שלה, וְהִתְנִן במסכת דמאי (פ"ג מ"ד), **חֵבֵר הַנּוֹתֵן**
 45 **לְחַמּוֹתָו עִיסָה לֵאפוֹת, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא נֹתֵן לָהּ, וְאֵת שְׁהוּא**
 46 **נֹמֵל מִמֶּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה שְׂתֵּהָא מְחַלֶּפֶת אֶת הַלֶּחֶם**
 47 **הַמִּתְקַלְקֵל באפיה בלחם טוב משלה, ולכך חייב לעשר לפני שנותן**
 48 **לָהּ, כִּדִּי שֵׁאֵם תְּחַלִּיפֵנוּ לֹא יִתֵּן לַפְּנִיָה מְכֻשׁוֹל, ואף חייב לעשר את**
 49 **שהוא נוטל ממנה שמא החליפה והרי זה דמאי.** הרי שחוששים
 50 להחלפה.
 51 מתרצת הגמרא: אין עם הארץ חשוד על הגזל, ולכן באדם זר כגון
 52 הנותן לשכנתו אין חוששים להחלפה, אך הָתָם – בנותן לחמותו
 53 שונה הדבר, (כרתניא) [בְּרִקְתָּנִי] מְעָמָא – כמפורש במשנה עצמה
 54 את טעם החשש, **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רִוּיָהּ הִיא** – החמות בתְּקִנָּה
 55 [בטובת] בְּתָהּ, וּבוּשָׁה מִתְּהַנֶּה לַת לֹא לַחַם מְקוּלָקֵל. ובאופן כזה
 56 שמחליפה מתוך כוונה טובה אכן חשודה היא להחליף, אך כאשר
 57 מדובר באדם שאין דעתה להחליף כדי להיטיב לו, אף להרע אינה
 58 חשודה להחליף.
 59

1 **לְעֵשׂוֹת מִהֵן מְחִינִין** – מאכל של כרשנים ותבלין מעורבים, או
 2 **עֲדִישִׁים לְעֵשׂוֹת מִהֵן רְסִיסִין** – מאכל העשוי מעדשים ותבלין
 3 מעורבים, חייב לעשר אותם משום תקנת דְּמָא, באופן שקח סתם
 4 מעם הארץ, וְאִין צְרִיךְ לִזְמַר שְׁחִיבֵי לעשר אותם משום וְדָא –
 5 כשאמר לו המוכר בפירוש 'לא הפרשתי מהם'. ואף שכל הדברים
 6 הללו סופם להתערב בדברים אחרים (שאינם חייבים במעשר),
 7 הואיל ובאו לידיו של החבר מידו של העם הארץ כשהם בעינם ולא
 8 בתערובת, חייב לעשרם. וְהֵן עֲצָמָן – מאכלים אלו אם נקנו מעם
 9 הארץ כשהם כבר מעורבים, מוֹחֶרִין באכילה ואין צריך לעשרם,
 10 **מִפְּנֵי שֶׁחֵן הִגִּיעוּ לִידוֹ כְּשֵׁהם כֵּבֵר תְּעֻרּוּבָתָהּ.** הרי מפורש במשנה
 11 שלא גזרו חכמים על דמאי כשהוא בתערובת, ואם כן לא נכשל רב
 12 אסי בשום איסור.
 13 מקשה הגמרא: **וכי לָא נִזְרוּ חֲכָמִים עַל תְּעֻרּוּבַת דְּמָאֵי שְׁחִיבַת**
 14 **במעשר, וְהִתְנִינָא, הַנּוֹתֵן לְשִׁכְנָתוֹ שְׂתֵּהָא אִשְׁתּוּ עִם הָאָרֶץ, עִיסָה**
 15 **לְאִפּוֹת** בשבילו, ונתן לה שאור להפחת העיסה, וכן אם מסר לה
 16 קְדִירָה לְכִשֵּׁל בשבילו, ונתן לה את התבלין לצורך התבשיל, אִינּוּ
 17 **חֲשִׁישׁ לְשֵׁאוֹר וְתַבְלִין שְׂבָה לָא מְשׁוּם שְׁבִיעִית וְלָא מְשׁוּם מְעַשֵּׂר,**
 18 כלומר אינו צריך לחשוש שהחליפה את השאור או את התבלין
 19 ונתנה שאור ותבלין אחרים משלה שאסורים משום שביעית או שלא
 20 הפרישה מהם מעשר, משום שעמי הארץ אינם חשודים על הגזל.
 21 **וְאִם אָמַר לָהּ עֲשִׂי לִי אֶת הַעִיסָה או את התבשיל מְשֻׁלְבִי,** כלומר
 22 את השאור או את התבלין תתני משלך, **חֲשִׁישׁ לְשֵׁאוֹר וְתַבְלִין שְׂבָה**
 23 **מְשׁוּם שְׁבִיעִית וּמְשׁוּם מְעַשֵּׂר,** וצריך להפריש מעשר משום תקנת
 24 דמאי, ואף על פי שהדמאי מגיע לידי כשהוא כבר מעורב. הרי מוכח
 25 מכאן שגזרו על תערובת דמאי, וסותרת ברייתא זו את הברייתא
 26 הקודמת שאמרה שחכמים לא גזרו על תערובת דמאי.
 27 מתרצת הגמרא: **שֵׁאִנִּי הָתָם בְּזִינּוֹ דְּקָאָמַר לָהּ עֲשִׂי לִי מְשֻׁלְבִי,**
 28 שתיקח את השאור והתבלין משלה, ועשתה את הדבר בשליחותו,
 29 הרי זה כְּמָאֵן דְּעִרְבֵי בְּרִידִים דְּמֵי, כאילו הוא לקח ממנה דמאי בעין

28 ודאי שחשודה היא להחליף ולקחת את הטוב לעצמה, ומדוע הנותן
 29 לשכנתו אינו חושש להחלפה.
 30 מתרצת הגמרא: **אמר רב יוסף, הָתָם נָמִי** - אף שם אין היא חשודה
 31 על גול גמור, אלא דמוזיא - שמורה היתר לעצמה לקחת מהחטים
 32 ולתתם לחברתה, וְאִמְרָה, תוֹרָא מִדִּישֵׁי קֶאָכִיל - 'השור אוכל
 33 מדישו', והיינו שכשם שהתורה אמרה (דברים כה ט) 'לא תחטם שור
 34 בְּדִישׁוֹ', אף חברתי שמסייעת לטחון תאכל מהחטים, אך במקום שאין
 35 לה להורות היתר אינה חשודה על הגול, ולכך הנותן לשכנתו אינו
 36 חושש שמא החליפה.
 37 הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה שאין הקדוש ברוך הוא מביא
 38 תקלה על ידי הצדיקים: **העיד רבי יהושע בן לוי בן חמי של רבי**
 39 **מאיר לפני רבי, על רבי מאיר, שאכל עלה של ירק בבית שאן**
 40 **בלא שיערו, והתיר רבי על פי עדות זו את בית שאן בולה**
 41 **לאכול ירק ופירות האילן הגדלים שם בלא מעשר, ואף שידוע**
 42 **בודאות שאינם מעושרים, על ידו - על פי עדות זו, שהבין רבי**
 43 **שטעמו של רבי מאיר שאכל ממקום זה בלא מעשר, הוא משום**
 44 **שהבין שביט שאן היא מחוץ לגבולות ארץ ישראל, ולכך פטורה**
 45 **מהמעשר.**
 46 **תביר עליו אחיו וכל בית אביו של רבי, ואמרו לו, מקום שאבותיך**
 47 **ואבותיך בנהו בו איסור, אתה תנהוג בו היתר. דרש ליה**
 48 **רבי כתשובה לדבריהם, מקרא זה שנאמר על חוקיהו מלך יהודה**
 49 **(מלכים ב' יח ט), 'וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה, כי עד הַיָּמִים**
 50 **ההמה היו בני ישראל מקפריים לו וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּי'. ולכאורה יש**
 51 **לתמוה, אִפְשָׁר בָּא אִסָּא ומלך בדורות הקודמים לפני חוקיה, ולא**
 52 **בִּיעָרוּ לנחש הנחשת, וְכֵּן יְהוֹשֻׁפָט ומלך ולא בִּיעָרוּ, והלא כל**
 53 **עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט שקדמו לחוקיהו כבר בִּיעָרוּם,**
 54 **ומדוע לא ביערו את נחש הנחשת,**

1 מקשה הגמרא: וכי לְעֵלְמָא - לשאר האנשים שאין חשש שמתכוונת
 2 להיטיב להם לא תִּישִׁינָן שתחליף כדי לקחת היפה לעצמה, וְהִתְנָן
 3 במשנה (שם פ"ג מ"ד) הַנּוֹתֵן לְפִנְדְקִית שְׁלוֹ, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא נֹתֵן
 4 לָהּ וְאֵת שְׁהוּא נֹטְלֵל הַיְמָנָה, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מְחַלֶּפֶת. ומבואר שאף
 5 אכסנאי רז שאין סיבה שתחליף הפונדקית לטובתו, מכל מקום יש
 6 לחשוש שמחליפה, והיינו משום שחשודה לקחת היפה לעצמה, ואף
 7 הנותן לשכנתו היה צריך לחשוש שמא החליפה.
 8 מתרצת הגמרא: הָתָם נָמִי - אף בפונדקית החשש שמחליפה הוא
 9 משום דמוזיא - שמורה היתר בכך לטובת האכסנאי, וְאִמְרָה, פֶּר
 10 **בִּי רַב לִיבֹל מְחִימָא וְאִנָּא אִיבֹל קְרִיָא** - מאחר והאכסנאי הוא
 11 תלמיד הלומד כל היום לפני רבו וכשהוא מאחר לבוא ארוחתו
 12 מתקררת, יקח הוא את הפת החמה שלי ואטול לעצמי את הפת שלו
 13 שנתקררה. וחשש זה אינו אלא באכסנאי שסמוך עליה תמיד, אך
 14 בשכנה שאין סמוך עליה אין חשש שתחליף לטובתו, ואף אין לחשוש
 15 שמא תחליף כדי לקחת את היפה לעצמה, שאינה חשודה על הגול.
 16 מקשה הגמרא עוד: וְלַחֲלוּפֵי לֹא תִישִׁינָן - וכי אין חוששים שתחליף
 17 כדי לגזול, וְהִתְנָא, אִשֶׁת חֵבֵר מוֹחֶזֶת עִם אִשֶׁת עַם הָאָרֶץ,
 18 ומסייעת לה לטחון את תבואת בעלה רק בְּזֶמַן שְׁהִיא - אשת החבר
 19 מְמָאָה, שכיון שטמאה היא, נזהרת לעמוד מרחוק ולא לגעת באוכל
 20 כדי שלא טמאנה, ולכך אין חשש שתאכל מן הדמאי, אֲכַל לֹא
 21 תטחון עמה בְּזֶמַן שְׁהִיא מוֹחֶזֶת, כיון שבאופן זה נוגעת היא בחטים
 22 כדרכה, ויש לחוש שמא תאכל מהחטים ונמצא שאכלה מן הדמאי.
 23 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, אִף בְּזֶמַן שְׁהִיא מְמָאָה לֹא תטחון עם
 24 אשת עם הארץ, מִפְּנֵי שֶׁחֲבִירָתָה נֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת, ולכך אף
 25 שאינה נוגעת בחטים יש לחשוש שתאכל מהם. ומבואר שחשודה
 26 אשת עם הארץ לגזול חטים מבעלה ולהאכילם לחברתה. ויש לומר,
 27 הַשְּׁתָא מִינָּהּ גְּזֵלָה, חֲלוּפֵי מִיבְעִיא - אם מצינו שחשודה היא לגזול,

המשך ביאור למ' חולין ליום שבת קודש עמ' א

30 ועירבו בעיסה או בקדירה, ובאופן כזה גזרו. אך אם התערובת
 31 נשתתה ברשות העם הארץ, יש לומר שבאופן כזה לא גזרו על
 32 הדמאי.
 33 תירוץ נוסף: **רַבָּם אָמַר, שאני שאור ותבלין דלְמַעְמָא עֵבִיד -**
 34 שהם ניתנים במאכל לצורך טעם, וְדַבֵּר שְׁנוֹתוֹ מְעַמָּא ומתקן את כל
 35 המאכל, הרי הוא נחשב עיקר המאכל, ולא כְּמִיּוֹל, ולכך אין זה נחשב
 36 תערובת דמאי, אלא מאכל שעיקרו דמאי וחייב במעשר. אבל יין
 37 בביצים או במורייס, וכן שאר הדברים שנשנו בברייתא הראשונה,
 38 אינם עיקר המאכל, והרי הם בטלים בתערובת, ולכן לא חייבוהו
 39 חכמים להפריש מהם מעשר, כאמור לעיל.
 40 בברייתא האחרונה שנינו שכאשר החבר נותן לשכנתו אשת עם
 41 הארץ את כל הדברים הנצרכים לעיסה ולקדירה אין חוששים
 42 שמא החליפה אותם באחרים. מקשה הגמרא: וְלַחֲלוּפֵי לֹא
 43 תִישִׁינָן - וכי אין חוששים שאשת עם הארץ תחליף ותטול את
 44 שלו ותתן את שלה, וְהִתְנָן במסכת דמאי (פ"ג מ"ד), חבר הַנּוֹתֵן
 45 לְחַמְתּוֹ עִיסָה לַאֲפוֹת, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא נֹתֵן לָהּ, וְאֵת שְׁהוּא
 46 נֹטְלֵל מִמֶּנָּה, מִפְּנֵי שְׁהִיא חֲשׂוּדָה שתהא מְחַלֶּפֶת את הלחם
 47 הַמְּתַקְלָקֵל באפיה בלחם טוב משלה, ולכך חייב לעשר לפני שנותן
 48 לה, כדי שאם תחליפנו לא יתן לפניו מכשול, ואף חייב לעשר את
 49 שהוא נוטל ממנה שמא החליפה והרי זה דמאי. הרי שחוששים
 50 להחלפה.
 51 מתרצת הגמרא: אין עם הארץ חשוד על הגול, ולכן באדם זר כגון
 52 הנותן לשכנתו אין חוששים להחלפה, אך הָתָם - בנותן לחמותו
 53 שונה הדבר, (בדרתניא) [בְּרִיקְתָּנִי] מְעַמָּא - כמפורש במשנה עצמה
 54 את טעם החשש, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רִוְצָה הִיא - החמות בתְּקַנָּה
 55 [בטובת] בְּתָהּ, וּבוֹשָׁה מִתְּהַנֶּה לַת לֹו לַחַם מְקוּלָקֵל. ובאופן כזה
 56 שמחליפה מתוך כוונה טובה אכן חשודה היא להחליף, אך כאשר
 57 מדובר באדם שאין דעתה להחליף כדי להיטיב לו, אף להרע אינה
 58 חשודה להחליף.
 59

1 לְעֵשׂוֹת מִהֶן מְחִינִין - מאכל של כרשנים ותבלין מעורבים, או
 2 עֲדִישִׁים לְעֵשׂוֹת מִהֶן רְסִיסִין - מאכל העשוי מעדשים ותבלין
 3 מעורבים, חייב לעשר אותם משום תקנת דְּמָאִי, באופן שלקח סתם
 4 מעם הארץ, וְאִין צִרְיָה לִזְמֵר שחייב לעשר אותם משום וְדָאִי -
 5 כשאמר לו המוכר בפירוש 'לא הפרשתי מהם'. ואף שכל הדברים
 6 הללו סופם להתערב בדברים אחרים (שאינם חייבים במעשר),
 7 הואיל ובאו לידיו של החבר מידו של העם הארץ כשהם בעינם ולא
 8 בתערובת, חייב לעשרם. וְהֵן עֲצָמָן - מאכלים אלו אם נקנו מעם
 9 הארץ כשהם כבר מעורבים, מוֹחֶזֶרִין באכילה ואין צריך לעשרם,
 10 מִפְּנֵי שֶׁחֵן הגיעו לידי כשהם כבר תְּעוּרֻבֶת. הרי מפורש במשנה
 11 שלא גזרו חכמים על דמאי כשהוא בתערובת, ואם כן לא נכשל רב
 12 אסי בשום איסור.
 13 מקשה הגמרא: וכי לֹא נִזְרו חכמים עַל תְּעוּרֻבַת דְּמָאִי שחייבת
 14 במעשר, וְהִתְנָא, הַנּוֹתֵן לְשִׁכְנָתוֹ שהיא אשת עם הארץ, עִיסָה
 15 לְאִפּוֹת בשבילו, ונתן לה שאור להפחת העיסה, וכן אם מסר לה
 16 קְדִירָה לְכַשֵּׁל בשבילו, ונתן לה את התבלין לצורך התבשיל, אִינוּ
 17 חוֹשֵׁשׁ לְשִׁאֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ לֹא משום שביעית ולא משום מְעַשֵּׂר,
 18 כלומר אינו צריך לחשוש שהחליפה את השאור או את התבלין
 19 ונתנה שאור ותבלין אחרים משלה שאסורים משום שביעית או שלא
 20 הפרישה מהם מעשר, משום שעמי הארץ אינם חשודים על הגול.
 21 וְאִם אָמַר לָהּ עֲשִׂי לִי את העיסה או את התבשיל מְשֻׁלְבִי, כלומר
 22 את השאור או את התבלין תתני משלך, חוֹשֵׁשׁ לְשִׁאֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ
 23 משום שביעית ומשום מְעַשֵּׂר, וצריך להפריש מעשר משום תקנת
 24 דמאי, ואף על פי שהדמאי מגיע לידי כשהוא כבר מעורב. הרי מוכח
 25 כמאן שגזרו על תערובת דמאי, וסותרת ברייתא זו את הברייתא
 26 הקודמת שאמרה שחכמים לא גזרו על תערובת דמאי.
 27 מתרצת הגמרא: שאני הָתָם בְּיָוֵן דְּקָאָמַר לָהּ עֲשִׂי לִי מְשֻׁלְבִי,
 28 שתיקח את השאור והתבלין משלה, ועשתה את הדבר בשליחותו,
 29 הרי זה כְּמָאֵן דְּעִרְבֵי בְּרִידִים דְּמִי, כאילו הוא לקח ממנה דמאי בעין